

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО НАТО В УКРАЇНІ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ**

**МІЖНАРОДНА ТА НАЦІОНАЛЬНА
БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ**

*Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 16 березня 2026 року)*

До 60-річчя ДДУВС

**У двох частинах
ЧАСТИНА II**

**INTERNATIONAL AND NATIONAL
SECURITY: THEORETICAL AND APPLIED
ASPECTS**

*Theses of the X International
scientific-practical conference
(Dnipro, March 16, 2026)*

**In two parts
PART II**

Дніпро
2026

Денис БЛАНАР

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України

Науковий керівник:

Людмила КРИВДА

доцент кафедри кримінального
процесу та криміналістики
Одеського державного університету
внутрішніх справ (м. Одеса, Україна),
доктор філософії

КРИМІНАЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ САМОРОБНОЇ ЗБРОЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ідентифікація саморобної зброї є одним із важливих завдань криміналістики, оскільки безпосередньо пов'язана з розкриттям та розслідуванням кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї.

Криміналістична ідентифікація зброї – це процес встановлення тотожності конкретного зразка зброї за слідами на кулях та гільзах, а також визначення виду, моделі, калібру та інших характеристик, що мають значення для слідства [3, с. 77].

Згідно з пунктом 8.2 Інструкції щодо організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні й адміністративні правопорушення або інші події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня 2020 року № 357, вогнепальна зброя – ствольна зброя, яка призначена або може бути легко пристосована для ураження цілей снарядами (крім гумових чи аналогічних за своїми властивостями снарядів несмертельної дії), що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металюного заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані [4].

У наукових джерелах пропонуються різні підходи до класифікації вогнепальної зброї, однак загалом до її основних видів зараховують бойову, спортивну, мисливську, спеціальну та саморобну зброю [5, с. 83]. У чинних нормативно-правових актах відсутнє визначення саморобної вогнепальної зброї, тоді як у науковій літературі поняття «саморобна вогнепальна зброя» тлумачиться неоднозначно та має різні підходи до розуміння. В. В. Тіщенко зазначає, що саморобна зброя – це зброя, яка виготовляється з підручних засобів без дотримання технічних умов, а під час її виготовлення можуть бути використані деталі заводської зброї (ствол, рамка тощо) [6, с. 181]. Також він поділяє вогнепальну зброю за способом виготовлення на заводську, кустарну, саморобну й перероблену (табл. 1) [6, с. 181].

Таблиця 1

Класифікація вогнепальної зброї В. В. Тіщенко

Вид	Характеристика
Заводська зброя	Виготовляється у процесі серійного (промислового) виробництва відповідно до державних або корпоративних стандартів із обов'язковим дотриманням встановлених технологічних вимог та належних умов виробництва
Кустарна зброя	Виготовляється майстрами-зброярами у кустарних майстернях без суворого дотримання стандартів і технологічних вимог, характерних для заводського виробництва
Саморобна зброя	Виготовляється з підручних матеріалів без дотримання встановлених технічних умов; при цьому в процесі виготовлення можуть використовуватися окремі деталі заводської зброї (ствол, рамка тощо)
Перероблена вогнепальна зброя	Є видозміненим зразком заводської зброї або результатом пристосування спеціальних приладів і інструментів, що самі по собі не належать до вогнепальної зброї, дія яких ґрунтується на використанні вибухових речовин (стартові, сигнальні, газові, будівельно-монтажні пістолети та револьвери)

Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» від 26 квітня 2002 року № 3 визначено поняття незаконного виготовлення холодної та вогнепальної зброї (за винятком гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв, під яким слід розуміти умисні дії, вчинені без передбаченого законом дозволу, спрямовані на їх створення чи переробку, в результаті чого такі предмети набувають відповідних характерних властивостей [8].

Отже, виготовленням саморобної вогнепальної зброї можна вважати такі дії особи, які спрямовані на самостійне виготовлення предметів, які за своїм зовнішнім виглядом є імітацією вогнепальної зброї та за конструктивними ознаками призначені для здійснення пострілу.

У криміналістиці ідентифікація саморобної зброї полягає у встановленні її виду, конструктивних особливостей, способу виготовлення, функціональних можливостей, а також зв'язку конкретного зразка зі слідами, вилученими з місця події (гільзи, кулі, пошкодження перешкод тощо) [3, с. 77].

Найпоширеніший та найбільш суспільно небезпечний вид саморобної зброї – це саморобна вогнепальна зброя, до якої належать саморобні пістолети; обрізи; трубчасті пристрої для стрільби набоями заводського чи саморобного виготовлення [9, с. 153]. Саморобна холодна зброя виготовляється без промислового виробництва та має властивості холодної зброї (ножі, кинджали, стилети, кастети; піки, арбалети та луки кустарного виготовлення). Її віднесення до зброї встановлюється під час криміналістичної експертизи. Саморобна пневматична зброя (перероблені пневматичні гвинтівки) використовує енергію стисненого повітря або газу. Може визнаватися зброєю за умови перевищення допустимої потужності.

В умовах розвитку технологій криміналістична ідентифікація саморобної зброї здійснюється із застосуванням комплексу традиційних та новітніх методів, до яких відносяться: балістична експертиза; трасологічні методи; матеріалознавчі дослідження; цифрові технології, зокрема 3D-моделювання та комп'ютерна візуалізація механізмів зброї.

В сучасній криміналістичній практиці важливе місце займає балістична експертиза саморобної зброї, що зумовлено зростанням кількості таких об'єктів у незаконному обігу та їх конструктивною нестандартністю [5, с. 85]. На відміну від промислово виготовленої зброї, саморобна зброя не відповідає єдиним технічним стандартам, не має серійних номерів і часто виготовляється з використанням підручних матеріалів, що ускладнює її дослідження та ідентифікацію.

Об'єктами балістичної експертизи саморобної зброї є саморобна вогнепальна зброя або її частини; кулі, гільзи, дробини, картеч; сліди пострілу; предмети, пошкоджені внаслідок пострілу.

Балістична експертиза встановлює чи є предмет вогнепальною зброєю; визначає придатність саморобної зброї до здійснення пострілу; з'ясовує спосіб виготовлення та конструктивні особливості; встановлює можливість здійснення пострілу з конкретного зразка зброї; ідентифікує зброю за слідами на кулях та гільзах [7, с. 200].

Балістичне дослідження саморобної зброї має низку специфічних особливостей. По-перше, канал ствола такої зброї часто не має нарізів або містить нерівномірні, хаотичні сліди обробки, що впливає на характер слідів на кулі. По-друге, нестабільність конструкції призводить до варіативності балістичних слідів навіть під час повторних пострілів з одного й того самого зразка.

Також важливим етапом балістичної експертизи саморобної зброї є експериментальний постріл, який проводиться з дотриманням підвищених заходів безпеки. Метою такого пострілу є отримання порівняльних зразків куль і гільз, а також перевірка працездатності зброї.

Таким чином, балістична експертиза саморобної зброї є важливим інструментом криміналістики, який забезпечує встановлення істини у справах, пов'язаних із незаконним виготовленням та застосуванням зброї.

Трасологічна експертиза саморобної зброї тісно пов'язана з балістичною експертизою, однак має самостійне значення. Якщо балістична експертиза переважно досліджує сліди пострілу, то трасологічна зосереджується на слідах виготовлення, конструкції та механічної взаємодії.

Об'єктами трасологічної експертизи у справах про саморобну зброю можуть бути

деталі та частини саморобної зброї (ствол, ударно-спусковий механізм, затворні елементи); сліди механічної обробки (свердління, напилювання, різання, зварювання); сліди контакту зброї з боеприпасами (на гільзах, кулях); інструменти, які могли використовуватися для виготовлення зброї [3, с. 78].

Основною особливістю трасологічного дослідження саморобної зброї є наявність стійких індивідуальних слідів, які виникають у процесі ручного виготовлення. До них належать нерівномірні сліди інструментів; дефекти зварних швів та асиметрія деталей.

Висновок трасологічної експертизи саморобної зброї має істотне доказове значення, оскільки дозволяє встановити причинно-наслідковий зв'язок між об'єктами, які досліджуються, та конкретними обставинами кримінального правопорушення. Він може підтвердити факт виготовлення зброї, її використання або належність конкретній особі.

Матеріалознавчі дослідження саморобної зброї у криміналістиці спрямовані на визначення хімічного складу металів, з яких виготовлені її окремі частини, а також технології їх обробки. Такі дослідження дозволяють встановити, чи використовувалися промислові заготовки, побутові металеві вироби або вторинна сировина. Аналіз структури металу дає змогу виявити сліди механічної, термічної чи зварювальної обробки, що свідчить про кустарний спосіб виготовлення зброї. Крім того, матеріалознавчі методи дозволяють оцінити міцність і придатність конструкції до здійснення пострілу, що має важливе значення для правильної кваліфікації діяння.

Окреме місце серед сучасних методів ідентифікації саморобної зброї займають цифрові технології, зокрема 3D-моделювання та комп'ютерна візуалізація результатів експертних досліджень. Застосування тривимірного сканування дозволяє створювати точні цифрові копії окремих деталей і всієї конструкції саморобної зброї, що дає змогу детально аналізувати її геометричні параметри, конструктивні особливості та ступінь зношеності без фізичного втручання в об'єкт [3, с. 77].

За допомогою комп'ютерних моделей експерт може відтворювати механізм пострілу, послідовність взаємодії елементів ударно-спускового механізму та можливі варіанти утворення слідів. Крім того, цифрові технології забезпечують можливість багаторазового порівняльного аналізу просторових характеристик куль, гільз і слідів пошкоджень із параметрами конкретного зразка зброї. Це підвищує точність і наочність експертних висновків, зменшує ризик суб'єктивної оцінки та сприяє забезпеченню об'єктивності результатів криміналістичних досліджень.

Результати ідентифікації саморобної зброї мають важливе доказове значення у кримінальному провадженні, тому що вони дозволяють підтвердити факт використання зброї під час вчинення злочину, встановити причинно-наслідковий зв'язок між знаряддям злочину та наслідками та ідентифікувати особу, причетну до виготовлення або застосування зброї.

Отже, ідентифікація саморобної зброї в сучасних умовах є складним та надзвичайно важливим напрямом криміналістичної діяльності, що безпосередньо впливає на ефективність розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї. Відсутність стандартизації, заводського маркування та серійного виробництва зумовлює необхідність застосування спеціальних методів дослідження, які спрямовані на виявлення індивідуальних ідентифікаційних ознак саморобних зразків.

Аналіз показує, що важливу роль відіграє комплексний підхід, який поєднує балістичну, трасологічну та матеріалознавчу експертизи. Особливого значення в сучасній криміналістичній практиці набуває впровадження цифрових технологій, зокрема 3D-моделювання та комп'ютерної візуалізації. Їх використання підвищує точність, наочність і об'єктивність експертних висновків, дає змогу відтворювати механізм пострілу та здійснювати багаторазовий порівняльний аналіз без пошкодження об'єктів дослідження.

Таким чином, комплексне застосування традиційних та новітніх методів криміналістики забезпечує встановлення причинно-наслідкового зв'язку між знаряддям злочину та його наслідками, сприяє викриттю осіб, причетних до виготовлення або використання саморобної зброї.

1. Бондар В. С. Судова експертиза зброї: поняття, система, завдання, тенденції розвитку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 3. С. 48-57.

2. Гузіков Р. О. Проблемні питання та особливості дослідження саморобної вогнепальної зброї. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 2. С. 177-181.

3. Гусак А. П. Криміналістична ідентифікація зброї та боеприпасів у процесі розслідування злочинів. *Правовий часопис Донбасу*. 2025. № 2. С. 76-81.

4. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні,

адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

5. Ковальова О. В. Саморобна вогнепальна зброя: поняття, ознаки, криміналістичне дослідження. *Правовий часопис Донбасу*. 2025. № 2. С. 82–87.

6. Криміналістика: підручник / за ред. В. В. Тищенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 556 с.

7. Мельник Р.В. Певні особливості криміналістичного дослідження саморобної та переробленої вогнепальної зброї. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1. С.197-202.

8. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>.

9. Циганов С. М., Троценко А. М. Специфічні умови криміналістичного дослідження саморобної вогнепальної зброї в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Випуск № 3. С.149-157.

Аліна ВАСЕЦЬКА

курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України,

Науковий керівник:

Володимир ПРИЛОВСЬКИЙ

доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна), кандидат юридичних наук, доцент

**РЕАЛІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ «БАРНАХУС» ПРИ ДОПИТІ ДІТЕЙ,
ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ**

В умовах сучасних збройних конфліктів захист прав дітей, які стали жертвами або свідками воєнних злочинів, постає як пріоритетне завдання кримінальної юстиції. Специфіка документування воєнних злочинів, таких як депортація, катування, сексуальне насильство або безпосередній вплив бойових дій, вимагає від криміналістики розробки методів, що мінімізують ревіктимізацію неповнолітніх. Одним із найефективніших інструментів у цій царині є модель «Барнахус» – міждисциплінарний центр, створений для проведення слідчих дій та надання допомоги дітям у дружньому до них середовищі. Реалізація стандартів «Барнахус» дозволяє збалансувати інтереси правосуддя щодо збору якісних доказів та інтереси дитини щодо збереження її ментального здоров'я.

Барнахус (Barnahus) (ісландською «будинок для дітей») – це місце, де багатопрофільна міжвідомча команда, до складу якої входять представники правоохоронних органів, кримінального судочинства, служб захисту дітей, а також медичні працівники і працівники сфери захисту психічного здоров'я, співпрацює, щоб забезпечити дітям – потерпілим від насильства та свідкам – скоординований ефективний захист, послуги та правосуддя, дружнє до дітей. Впровадження моделі почалося в 2020 році й наразі в Україні діють зазначені центри у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Чернівецькій областях та місті Києві. З міркувань безпеки адреси центрів «Барнахус» не називають [1, с. 41].

З точки зору криміналістики, ключовим елементом є спеціально обладнана кімната для допиту (тобто інтерв'ювання). На відміну від кабінетів слідчих, вона має нейтральний інтер'єр, що не відволікає увагу та знижує рівень тривожності. Технічне оснащення такої кімнати передбачає використання прихованих засобів аудіо- та відеофіксації високої чіткості, що дозволяє уникнути багаторазових допитів, оскільки отриманий відеозапис може бути використаний у суді як первинне та основне джерело доказів, звільняючи дитину від